

Väike-Õismäe & Astangu

Utopia ja düstopia vahel on argipäev

Oliver Issak, Jan Teevet, Margaret Tilk

Me ei kujutle kommunistliku ühiskonna
inimest, kes elaks hallis,
värvivaeses, üksluises linnas.

Dmitri Bruns (Tallinna linnaarhitekt) 1962. aasta Õhtulehes

Lähteülesanne

Kaardistada ning uurida Haabersti ringmaja rajamise kontekstis Haabersti kogukondi ja kogukondlikkust.

Et Haabersti linnaosa moodustavad asumid (Astangu, Haabersti, Kakumäe, Mustjõe, Mäeküla, Pikaliiva, Rocca al Mare, Tiskre, Veskimetsa, Vismeistri, Väike-Õismäe ja Õismäe) on väga eriilmelised ning ei sarnane üksteisega ei oma mineviku ega oleviku poolest, pidas uurimisrühm vajalikuks keskenduda oma töös vaid kahele asumile: Väike-Õismäele ja Astangule.

Nimetatute kasuks langes liisk ennekõike seetõttu, et tulevane ringmaja peaks kerkima just nende kahe piirile.

Metoodika

EESMÄRK: Mõista Haabersti ringmaja ümber asuva(te) kogukonna/kogukondade enesetaju, tugevusi ja vajadusi.

UURIMISKÜSIMUS Kellest ja millest koosneb Haabersti (ringmaja ümber olev) kogukond ning millised on selle (potentsiaalse) kogukonna tugevused?

Lisaks

1. Kuidas tajuvad Väike-Õismäe ja Astangu elanikud oma kodupiirkonda?
2. Kes on aktiivsed kogukonna liikmed (amet, sotsiaalne taust jne.) ning millistes aspektides kogukondlik aktiivsus väljendub?
3. Millist rolli mängib kogukonnas füüsiline keskkond? Kas füüsiline ruum on passiivne taustsüsteem või aktiivne osa kogukondlikkusest? Kuidas füüsiline ruum kogukondlikkust võimaldab, kuidas takistab?
4. Millised on antud piirkonna maamärgid, sümbolväärtusega objektid, mille tähendus eksisteerib ja areneb kogukonna kollektiivses teadvuses?

Valim

HETEROGEEENNE VALIM LÄBI LUMEPALLIMEETODI

Inimesed, kes elavad tulevase Haabersti ringmaja lähedal või käivad seal igapäevaselt (nt töö või kooli tõttu); Haabersti linnaosa ametnikud, poliitikud; teised huvigrupid (nt kinnisvaraarendajad, arhitektuuriloolased, looduskaitstjad); inimesed, kes on antud piirkonnast lahkunud.

20ndate alguses
mees
Väike-Õismäe

30ndates mees
Väike-Õismäe

50ndates
naine
Järveotsa

40ndates
naine
Väike-Õismäe

80ndates mees
Väike-Õismäe

30ndates naine
Rocca al Mare

20ndates mees
Väike-Õismäe

40ndates naine
Väike-Õismäelt
lahkunud

40ndates naine
Väike-Õismäe

40ndates mees
Astangu

Andmekogumismeetodid

Viisime läbi kvalitatiivseid poolstruktureeritud intervjuusid ning kasutasime ühe uurimis- ja kogukondlikkuse kaardistamise meetodina jalutamist.

Samuti töötasime läbi Haabersti linnaosa ajalehed ja mitmed bakalaureuse-, magistri- ning teadustööd, milles samuti antud piirkonda mõtestada ja kaardistada püüti.

Lisaks süvenesime Väike-Õismäe ajaloolisesse pärandisse ning viibisime ise võimalikult palju kohapeal, kaardistades avalikku ruumi, jälgides kohalike igapäevatoimetusi ning mõtestades meile räägitut / loetut.

40ndates naine, kes on kogu oma elu Väike-
Õismäel elanud, rääkis, et ei tunne Väike-
Õismäega mingit seost. Jah, see on koht, kus ta
uinub ja ärkab, sööb ja pesu peseb, aga tema
kogukond, tema inimesed ja tema maastikud on
mujal.

Astangul
eraomandi
küsimus ja
kaitseala
aktivism

Väike-Õismäe
tiik kui peamine
sündmuste- ja
kohtumiskoht

Väike-Õismäe,
Astangu mitte
"Haabersti"

Korteriühistu
ei ole
kogukond

Poed kui
kategoriseerimise,
enesemääratlemise
vahendid

Üksinduse
ühiskonna
mikromudel

Tunne, et elatakse
vananevas linnaosas,
mille miljööd ei
väärtustata

Taipamised

25aastane mees rääkis, kuidas nad 12-13 aastastena kogusid sõpradega trepikodade eest vana mööblit, tassisid selle lähedalasuvale põllule ja ehtasid leitud materjalidest maapinnast kolme meetri kõrgusele puuonni.

Aasta hiljem leidsin nad onni uuesti üles ja hakkasid seda kasutama kanepi suitsetamise kohana.

Väike-Õismäe tiik

PEAMINE KOGUKONDLIKU FUNKTSIOONIGA SÜNDMUSTE- JA KOHTUMISKOHT. Intervjueeritavatega jalutades, viisid mitmeid meid tiigi äärde, mida nimetasid kui kohta kus toimuvad kõik kõige olulisemad linnaosa sündmused ja kohtumised.

Millist funktsiooni võiks see paik välja kanda, et kogukondlikkus laieneks?

Hollandi linnas Utrechtis on näiteks katsetatud [Place2BU-formaadiga](#), mis on noortele suunatud kooselamise ruum, kus katsetatakse nii *buddysüsteemiga* kui ühiste õhtusööke ja vestlusõhtuid.

Tiigi ümbrusel on ka potentsiaali olla ringmaja miniversioon, mis edastab naabruskonna inimestele ringmaja mõtte, tegevuse ja paiga, samas suunates elanike külastama n-ö päris ringmaja.

40ndates naine, kes täna enam Väike-Õismäel ei ela, kirjeldas kõige intensiivsema tähendusega ruumide või aladena bussipeatusi. Need on korruga kohad, kus kohtuda ja samas kohad, mis markeerivad selgelt Väike-Õismäe erinevaid piirkondi, mille kaudu ka iseennast identifitseerida ning ruumiga siduda.

Haabersti ringmaja SOOVITUSED

JALUTUSTEE Järveotsa tee ja Astangu vaheline jalutustee kui *hotspot* (50ndates naine, 40dates mees)

SELTSITEGEVUS Astangul ei ole kohta seltsitegevusele

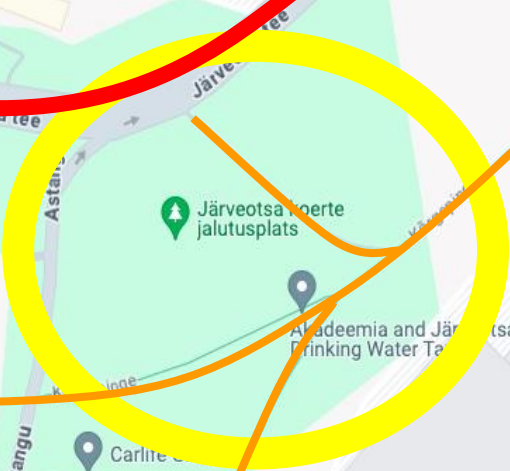
KOHT Väike-Õismäe elu on suunaga tiigi poole ja ringmaja on seega elu ääre peal

AUTOTEE Järveotsal on koolid ja lasteaiad, aga tiheda liiklusega autotee takistab laste ligipääsu planeeritavale ringmajale

KEELEKÜSIMUS Ringmajal on potentsiaali lahendada ühe hoobiga nii ringmajanduse kui segregatsiooni probleem

suur autotee

populaarne jalutustee

**RINGMAJA
asukoht**

Koolid ja lasteaiad

Järveotsa Lasteaed

Tallinna Järveotsa Gümnaasium

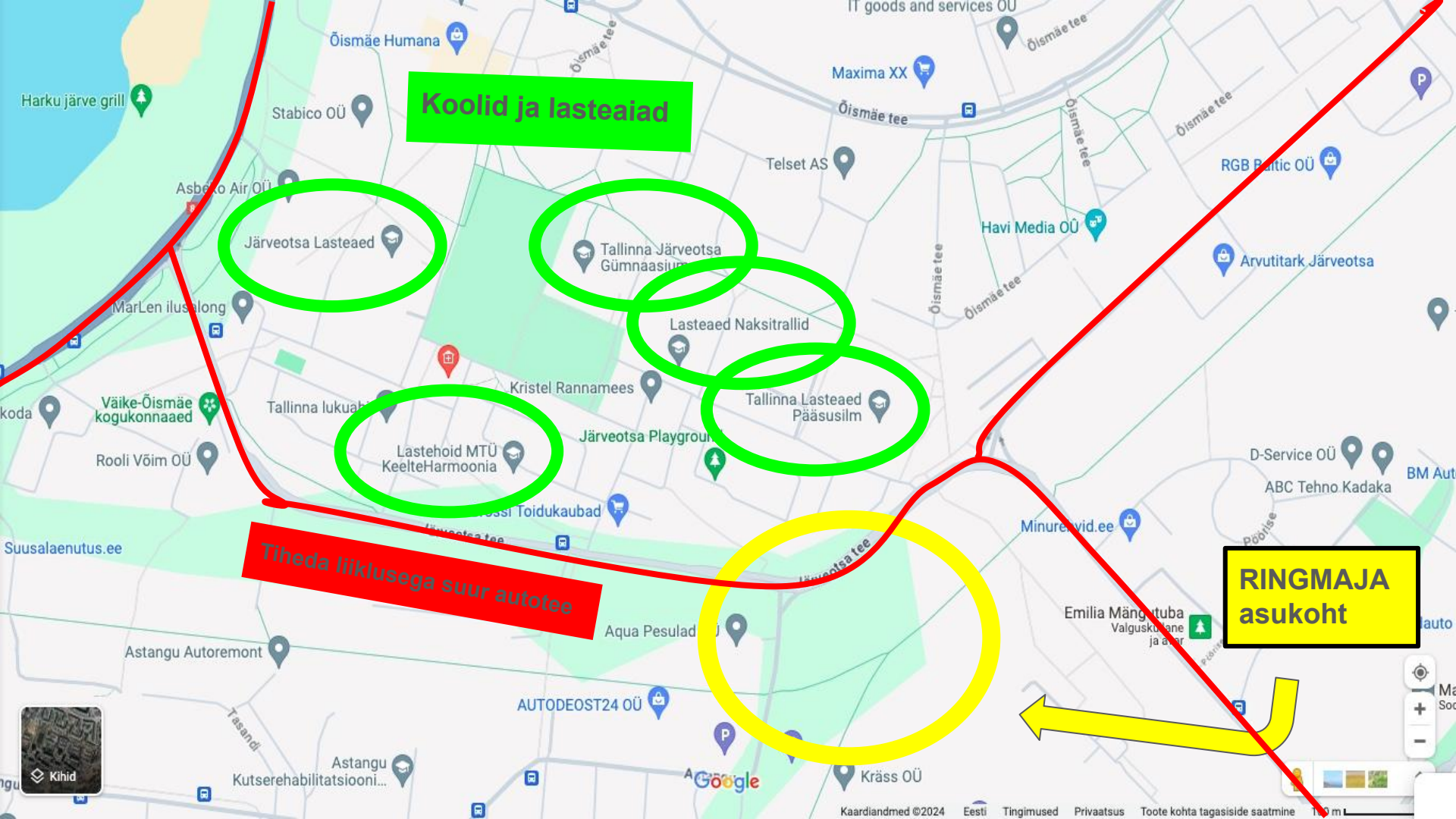
Lasteaed Naksitrallid

Tallinna Lasteaed Pääsusilm

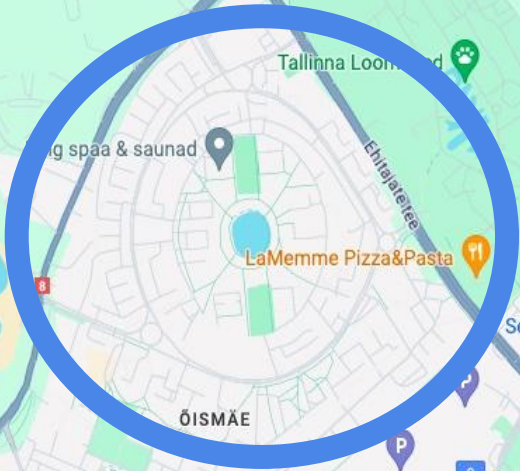
Lastehoid MTÜ KeelteHarmoonia

Tiheda liiklusega suur autotee

RINGMAJA asukoht

Väike-Õismäe elu kese

**RINGMAJA
asukoht**

30ndates mees, kes elab Väike-Õismäel ja töötab kultuuriväljal, sõnas, et Väike-Õismäe saab Lasnamäe ja Mustamäe kõrval oluliselt vähem tähelepanu – nii positiivset kui negatiivset. Kuidas tuua Väike-Õismäe kogu Tallinna teadvusesse?

Mõtisklusi

LOOMADE, LINDUDE, TAIMEDE JA INIMESE JUHUSLIKKUSE/MITTE-JUHUSLIKKUSE TASAKAAL. Meie ülesanne oli kaardistada kogukonda. Arusaam kogukonnast on tihti aga inimkeskne, jättes nii varju kõik need mitte-inimesed, kes on samavõrd kogukonna liikmed, kogukonna võimaldajad või loojad. Ka linnaruumi loojatena on loomad, linnud, taimed sarnasel positsioonil inimesega, mugandades inimese planeeritud loodust. Õismäe tiigi ümbruse monokultuursus. Astangu kaitseala aktivism ja konnade aitamine kui kogukonda loovad tegurid. Harku järv muukeelsete elanike kokku toojana. Seega palume teil märgata looduse ja inimese juhusliku ja mittejuhusliku tasakaalu või tasakaalutust.

Mõtisklusi

ESTEETILISED JA EETILISED DISSONANTSID KOGUKONDA ÜMBRITSEVAS JA

RAAMISTAVAS RUUMIS. Kui Euroopas varakeskajal tekkinud linnade tänavavõrgustik, arhitektuurne ilme, turuplatsid, pargid ja teised kogukondlikud kogunemiskohad on tekkinud olmelise funktsionaalsuse ja ajaloolise juhuse reageerimisel, siis Väike-Õismäe baasstruktuur on professionaalsete arhitektide kujundatud. Ent 50 aastaga on lisaks riigikorrale muutunud ka esteetika, arusaam mugavusest, isiklikust ja avalikust ruumist ning sellestki, kes otsustab ruumi üle elik kes määrab standardid. Väike-Õismäel on konflikt utoopilisest ideaalist kantud ruumiskeemi ja aina muutuva tegelikkuse vahel eriti terav ning laiapindse kogukondi haarava dialoogita selle üle, milline on erinevate kogukonnaliikmete ideaal Väike-Õismäest täna ja 50 aasta pärast, ei ole seda võimalik lahendada.

Mõtisklusi

VALVATA JA PIIRATA – KUI KAUGELE OLEME VALMIS MINEMA?

Linnakeskkonnas satuvad kokku väga erineva tausta, väärtuste ja ellusuhtumisega inimesed. Arusaamad heast, elusast avalikust ruumist erinevad ning hirm võõraste ees paneb elanikke otsima uusi ning jõulisemaid samme.

Väike-Õismäe piirkonnas võib märgata ohtralt piiravaid ja keelavaid silte, tihti on vähesedki eraomandisse kuuluvad maatükid tarastatud ja suletud. Grafiti ning väikeste vandalismi-juhuste tõttu soovitakse püsti panna veel rohkem turvakaameraid, mis annaksid kohalikele suurema turvatunde.

Ent piirangud ja kaamerad on vaid ühe sümptomi leevendus, mitte jätkusuutlik lahendus. Ka Haabersti ringmajanduskeskust luues tuleks liikuda ruumilahenduse suunas, mis ei loo järjekordselt piiratud ja valvatud keskkonda, vaid kus kõigil linnaruumis tegutsevatel inimestel (energilistest noortest tagasihoidlike vanuriteni) on oma koht ja ruum.

Aitäh!

Raporti koostasid Eesti Kunstiakadeemia sotsiaalse disaini magistrandid Daniel Kotsjuba (EKA) ja Dagmar Narussoni (TÜ) juhendamisel.

Uurimistöö lähteülesanne sündis koostöös Tallinna linnaga.

Küsimuste korral võtke ühendust margaret.tilk@artun.ee, jan.teevet@artun.ee, oliver.issak@artun.ee